

Використання Google-форм для формувального оцінювання

Ціннісні освітні орієнтири, нові державні стандарти вимагають нових підходів не лише до організації навчального процесу, але й до оцінювання навчальних досягнень учнів.

Міжнародні експерти також послідовно наголошують саме на формувальному оцінюванні як ефективній стратегії підвищення рівня навчальних досягнень учнів. Дедалі більше уваги цьому оцінюванню приділяють і деякі українські науковці та викладачі-практики. Вони, спираючись на власний і міжнародний досвіди, намагаються своєю працею якісно змінити підходи до оцінювання в Україні, аби воно сприяло поліпшенню якості освіти.

Формувальне оцінювання – це оцінювання під час навчання і “для навчання” (англ. – “assessment for learning”). “Формувальне” (англ. – “formative”) – тому що, на відміну від підсумкового, має на меті формування (або форматування) навчального процесу з урахуванням навчальних потреб кожного учня задля більш ефективного формування необхідних знань, умінь та ставлень.

Аби оцінювання стало формувальним, система прийомів, що викладач застосовує під час навчання, має ґрунтуватися на певних ціннісних орієнтирах. Зокрема, для успішного застосування формувального оцінювання навчальний процес має бути організований у такий спосіб, щоб спонукати кожного учня бути активним його учасником, а не пасивним “отримувачем” знань і оцінок. Має бути створена така атмосфера навчання, за якої учні не бояться “йти на ризик” – ставити запитання, робити помилки й показувати, чого вони ще не вміють або не знають.

Формувальне оцінювання як “оцінювання для навчання” складається з певних елементів, серед яких насамперед:

- вироблення зрозумілих учням цілей на певний період навчання;
- надання й отримання учнями конструктивного зворотного зв'язку щодо їхніх навчальних досягнень відповідно до визначених цілей;
- коригування викладачем навчального процесу відповідно до результатів і навчального поступу учнів.

Результат формувального оцінювання для учнів – усвідомлення ними відповідей на три важливі запитання:

1. Яка моя ціль у вивченні цього предмета або курсу на цьому етапі навчання – які саме знання й уміння я маю опанувати і для чого, як саме вони будуть оцінюватися в підсумку?
2. Де я зараз на шляху досягнення цієї цілі – що саме мені вдається добре, а над чим потрібно попрацювати?
3. Яке в мене наступне завдання на цьому шляху?

Формувальне оцінювання не є абсолютно новою концепцією для української педагогічної практики. Окремі прийоми викладачі застосовували вже давно. Прикладами таких прийомів можуть бути диференційовані завдання з орієнтацією на навчальні потреби учнів, техніки самооцінювання та

взаємооцінювання, письмовий або усний зворотний зв'язок щодо індивідуальних успіхів і невдач тощо.

На системному рівні послідовне впровадження й застосування формувального оцінювання сприяє рівному доступу до якісної освіти, оскільки допомагає учням, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу, досягати кращих результатів навчання. Цей різновид оцінювання розвиває в учнів уміння вчитися, а отже – сприяє реалізації ціннісного орієнтуру щодо навчання протягом життя. Учителі, які застосовують техніки формувального оцінювання, виявляються краще підготовленими до індивідуалізації навчання відповідно до потреб учнів.

Зворотний зв'язок – обмін інформацією між учнем і вчителем або між учнями щодо їхніх навчальних досягнень у межах визначених цілей і очікуваних результатів – має значний вплив на ефективність навчального процесу. Крім того, формувальне оцінювання сприяє розвитку в учнів метакогнітивних навичок, тобто вміння планувати, регулювати, аналізувати власну навчальну діяльність, визначати причини труднощів та можливі шляхи їхнього подолання, що, зі свого боку, розвиває внутрішню мотивацію. Це стає можливим, зокрема, завдяки концентрації уваги на процесі та цілях навчання, орієнтації на результат, застосуванню технік самооцінювання і взаємооцінювання. Отже, основна цінність формувального оцінювання в тому, що воно підвищує мотивацію, розвиває вміння вчитися та допомагає учням досягати кращих результатів навчання.

Ці кроки можуть допомогти знизити рівень напруження щодо оцінювання та створити умови для зміщення фокусу уваги учасників навчального процесу з “підготовки до тестів” на оцінювання заради більш якісного навчання.

Формувальне оцінювання, й особливо надання ефективного зворотного зв'язку, потребують розвитку відповідних навичок в усіх учасників навчального процесу. Деякі науковці та вчителі-практики наголошують, що якісний зворотний зв'язок починається з адміністрації школи. Саме адміністрація має демонструвати готовність отримувати зворотний зв'язок, уміння реагувати на нього та власним прикладом моделювати надання якісного зворотного зв'язку під час роботи, що допомагає всім учасникам освітньої спільноти ставати краще.

Тішить, що перші кроки на системному рівні в цьому напрямі вже зроблені. Державна служба якості освіти України визначила принципи формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах професійної освіти. Серед них, зокрема, задіяння всіх працівників для досягнення цілей навчального закладу, зорієнтованість на поліпшення показників освітнього процесу, людиноцентризм, постійне вдосконалення, гнучкість і адаптивність.

Принципи та системи оцінювання досягнень.

Визначивши очікувані результати навчання, потрібно спланувати, як саме ми будемо перевіряти їх досягнення. Це може бути тестування, спостереження, написання творчої роботи – методи різноманітні, а їх вибір залежить від специфіки предмету і теми. Проте необхідно повідомити здобувачів освіти про систему та принцип оцінювання конкретного курсу на його початку.

Оцінювання в навчальному курсі може бути поточним та підсумковим. Поточне оцінювання часто доцільно здійснювати у форматі формувального. Таке оцінювання не лише виявляє поточний рівень знань та вмінь здобувача/здобувачки освіти, але й мотивує досягати вищих результатів. Таким чином, знижується емоційне навантаження щодо роботи, яка перевіряється, з'являється можливість рефлексії власного навчання. Також це може допомогти з проблемою академічної недоброчесності, яка загострюється в онлайнному режимі. Додавання коментарів до виконаних робіт, розробка критеріїв та рубрик оцінювання допомагають здобувачам освіти навчитися самооцінювання. Варто практикувати взаємне оцінювання за попередньо створеними критеріями та індикаторами успішності. Формувальне оцінювання підтримує мотивацію, бо знижує страх помилитися (не заперечуючи необхідності її виправити), надає відчуття автономності (здобувач/здобувачка освіти відчуває, що має власний простір та вибір подальших дій) й компетентності (можна підкреслити наявні досягнення та ситуацію успіху).

Як вже згадувалося, при реалізації змішаного навчання, зокрема, його онлайнної складової, часто виникає проблема академічної недоброчесності. Щоб мінімізувати проблемні ситуації, можна скористатися такими рекомендаціями:

1) Узгоджувати навчальне навантаження здобувачів освіти. Викладач може вважати, що завдання лише трохи виходить за межі стандартної складності. Але в здобувача освіти багато предметів, і, отримавши такі завдання з усіх курсів, він може відчувати їх нездоланими, тож вдається до списування чи плагіату. Варто рівномірно розподіляти навантаження з різних предметів і не допускати перевантаження.

2) Передбачати різні форми звітності. Підхід універсального дизайну в навчанні вказує на те, що різні здобувачі освіти можуть надавати перевагу різним способам вираження своїх знань. Якщо цей спосіб відповідає очікуваному результату навчання, то є сенс запропонувати його як альтернативу. Скажімо, замість стандартного твору здобувачі освіти можуть підготувати відеоролик чи представити виконання завдання на дошці PADLET. Звісно, це залежить від конкретного завдання та очікуваних результатів. Але зазвичай свобода вибору творчого самовираження сприяє більшій зацікавленості і, відповідно, знижує ризик академічно недоброчесної поведінки.

3) Запланувати кілька менших завдань замість одного великого. Замість того, щоб давати одне завдання, яке суттєво впливає на фінальний бал курсу і таким чином підвищує тривожність щодо отриманої за нього оцінки, варто передбачити кілька менших завдань. Невиконання якогось із них не матиме критично негативного впливу на остаточний результат, тож відчуття тиску буде знижено. Крім того, такий прийом дозволить ретельніше розглянути окремі фрагменти складної роботи. Так, оцінка за курсову роботу, окрім традиційних критеріїв, може включати й оцінки за вчасне та якісне подання фрагментів цієї роботи. Наприклад, запланувати три проміжні терміни подання першої, другої та останньої третини роботи замість одного остаточного. Це спонукатиме до більш систематичного планування роботи над текстом і водночас (за потреби) надаватиме можливість доопрацювання матеріалу.

Використання Google-форм для формувального й підсумкового оцінювання.

Зручним універсальним інструментом як формувального, так і підсумкового оцінювання є Google-форми, які входять в пакет програмного забезпечення G Suite for Education. За адресою <https://docs.google.com/forms/u/0/> зі свого облікового запису можна створити форму-опитувальник, а також активувати можливість перевірки правильності відповідей та їх автоматичного оцінювання.

Форма може містити запитання різних типів: з текстовими відповідями, з вибором однієї чи кількох відповідей із переліку, шкала, сітка прапорців чи перемикачів, питання щодо дати, часу, а також поле для завантаження файлів.

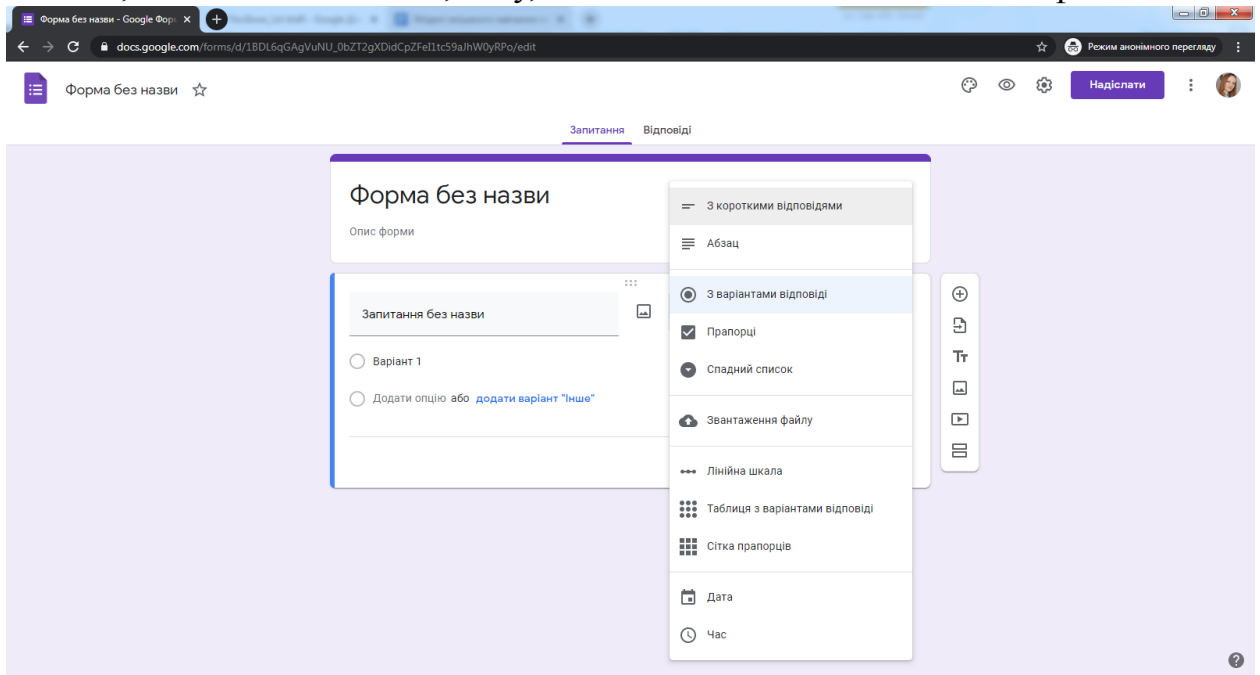

Фото 1. Створення Google-форми.

Під час використання Google-форм можна обмежити її заповнення лише користувачами відповідного домену, а також дозволити лише одну відповідь для кожного з користувачів. Такі налаштування корисні для організації підсумкових тестувань.

Також у налаштуваннях можна увімкнути режим оцінювання й позначити правильні варіанти відповідей у кожному з питань (додати ключ оцінювання). Можна доповнити кожне питання коментарем (відгуком) із посиланням на вебресурс чи відео YouTube, які будуть описувати правильну чи неправильну відповіді здобувача освіти.

Дуже зручною є візуалізація підсумкових відповідей, отриманих у формі. Це дозволяє швидко зорієнтуватись у закономірностях та тенденціях відповідей, а також використати цю інформацію для ухвалення рішень щодо повторного опрацювання матеріалу, наголошення окремих відомостей на наступних заняттях.

Проведення швидкого опитування на початку заняття дозволяє зрозуміти, на яких саме аспектах теми варто зосередитись, а які вже не потребують докладного розгляду.

Важливою складовою емоційного стану здобувачів освіти є можливість одразу переглянути свою відповідь. Це дозволяє відчутти, що на результат опитування не було зовнішнього впливу, та формує розуміння відповідальності за свої знання.

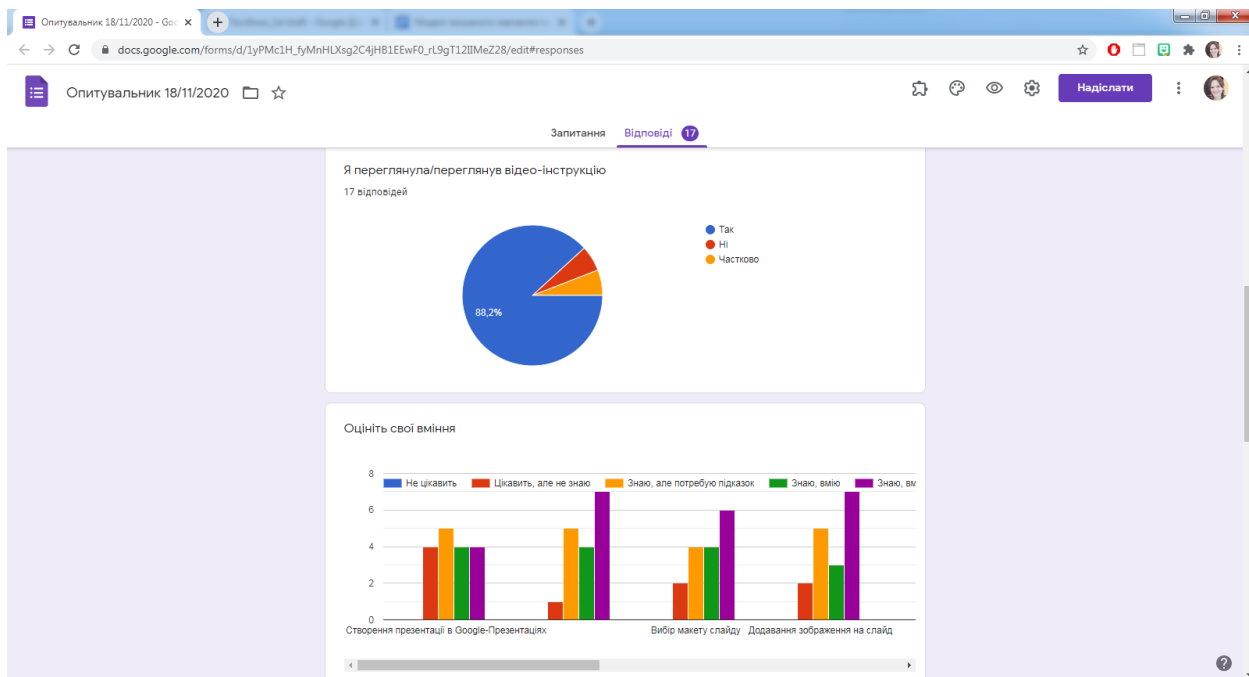

Фото 2. Результати опитування за Google-формою у графічному вигляді.

Якщо експортувати результати опитування (так само, як і оцінки з Classroom) в Google-таблиці, можна скористатися додатковими можливостями обчислення підсумкових параметрів, побудовою графіків/діаграм та іншими функціями електронних таблиць.

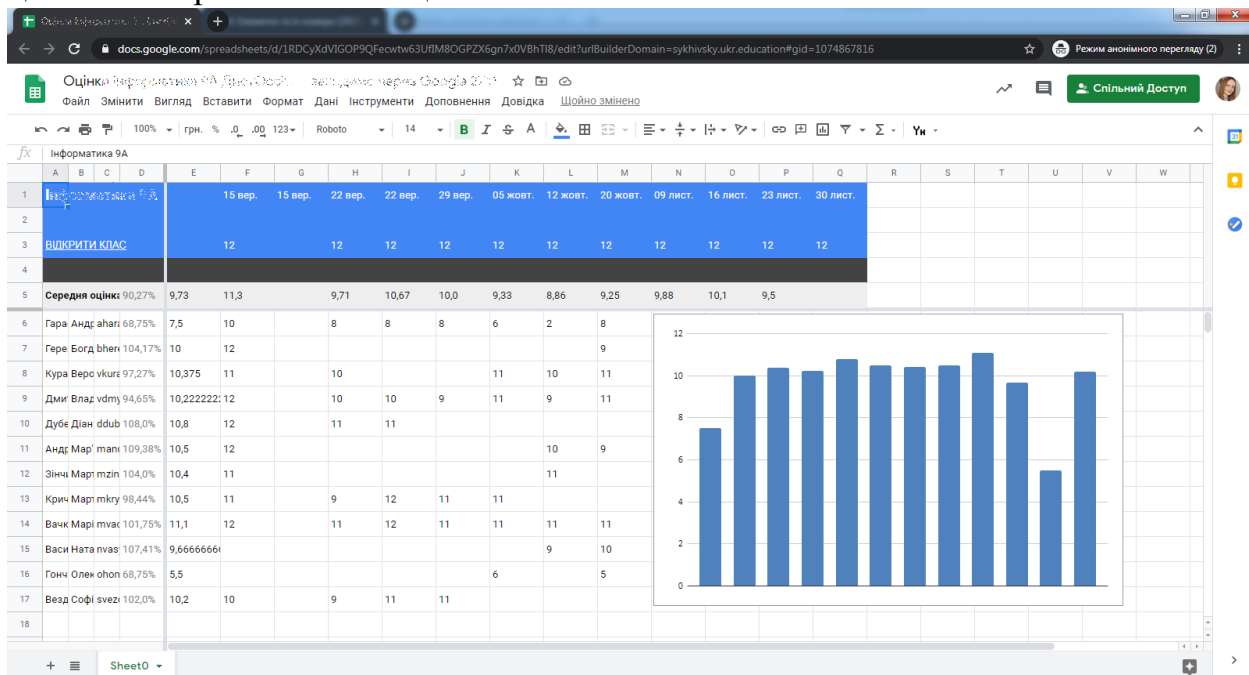

Фото 3. Результати опитування за Google-формою у табличному вигляді.

Висновок. За останні десятиліття формувальне оцінювання активно впроваджується у світі, зокрема у країнах ЄС, та набуває дедалі більшої ваги в Україні. Його особливостями є сприяння у формуванні й розвитку особистості учня, що досягається за рахунок забезпечення ефективного зворотного зв'язку з учнем, активної участі учня в процесі навчання, постійного коригування навчального процесу, мотивування учня, усвідомлення ним відповідальності за власне навчання. Це означає, що застосування технології формувального оцінювання на сучасному етапі може перетворитись на один із ключових важелів забезпечення якісної освіти.

Найбільш успішною технікою формувального оцінювання вважають саме онлайн-тестування. Наприклад, конструктор тестів у Google-формі дозволяє створювати тести із різними типами запитань, обирати режими доступу і встановлювати час проходження.

Література:

1. ЗУ “Про освіту” від 05.09.2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
2. Кабан Л.В. “Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471
3. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. “Формувальне оцінювання: від теорії до практики” // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. - 2013. - № 6.
6. “Порадник для вчителя НУШ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-u-chnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/>
7. “Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/11/30/Zmish.navch.u.zakl.P-PT-O.30.11.pdf>